

Плата за послуги з транспортування природного газу до конкретної групи його споживачів здійснюється за ставкою T_{st} і визначається як добуток базової ставки $S_{БАЗ}$ та коефіцієнта K_j , встановленого для певної групи споживачів залежно від відстані транспортування:

$$T_{st} = S_{БАЗ} * K_j \quad (9)$$

Базова ставка за послуги з транспортування природного газу визначається за формулою (3.34):

$$S_{БАЗ} = \frac{S_s * (V - V_i)}{\sum (V_i * K_i) + \sum V_{TP}} \quad (10)$$

де S_s – середня ставка за послуги з транспортування природного газу, грн./куб. м;

V – загальний річний обсяг природного газу, що транспортується по газопроводах, куб. м;

V_i – річний обсяг постачання газу i -ї групі споживачів природного газу, куб. м;

K_j – коефіцієнт, встановлений для груп споживачів природного газу;

$\sum V_{TP}$ – загальний обсяг газу, що транспортується газопроводами, куб. м.

Для розподілу плати за послуги з транспортування між газотранспортними та газорозподільними підприємствами пропонується запровадити альтернативний варіант методики розрахунку одноставкового тарифу, диференційованого відповідно до категорій тиску.

Висновки

У результаті аналізу переваг та недоліків існуючих методик розрахунку транспортних тарифів та досвіду фор-

мування тарифів на послуги підприємств газотранспортної та газорозподільної систем можна зробити висновок, що впровадження нових методичних підходів є доцільним і економічно обґрунтованим. Запропонований методичний підхід дасть можливість сформулювати ефективний механізм формування цін та тарифів на транспортування газу та буде сприяти позитивному розвитку таких підприємств.

Література

1. Баранов Э.Ф. Влияние роста тарифов и стоимости услуг естественных монополий на инфляционные процессы (1999–2003) / Э.Ф. Баранов, Ю.П. Соловьев, Л.П. Посвянская // Общество и экономика. – 2004. – №5–6. – С. 187–200.
2. Постанова Кабінету Міністрів України №1998, від 18.12.98 р. «Про вдосконалення порядку формування цін» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1998-98-%EF>
3. Постанова НКРЕ №1043 від 12.08.99 р. «Умови та правила здійснення підприємницької діяльності (ліцензійні умови) з постачання природного газу за регульованим тарифом» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0610-99>
4. Постанова НКРЕ №983 від 04.09.2002 р. «Методика розрахунку тарифів на транспортування та постачання природного газу для підприємств з газопостачання та газифікації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nerc.gov.ua/control/uk/publish/article/main?art_id=32757&cat_id=34446&search_param=%F0%E5%E3%EB%E0%EC%E5%ED%F2&searchPublishing=1

О.М. СЕРГІЄНКО,
докторант, НДЕІ Міністерства економіки України

Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні

У статті розглянуті питання сучасного розвитку підприємництва в Україні. На основі проведеного аналізу виділені проблеми та перспективи діяльності суб'єктів малого підприємництва. Обґрунтована необхідність і доцільність підвищення ролі підприємництва в посткризовий період.

В статье рассмотрены вопросы современного развития предпринимательства в Украине. На основе проведенного анализа выделены проблемы и перспективы деятельности субъектов малого предпринимательства. Обоснована необходимость и целесообразность повышения роли предпринимательства в посткризисный период.

The article deals with the current business development in Ukraine. Based on the analysis of selected issues and per-

spective of small businesses. The necessity and advisability of increasing the role of business in post-crisis period.

Постановка проблеми. На етапі трансформаційних перетворень та становлення ринкових відносин в Україні підвищується науковий та практичний інтерес до питань розвитку підприємницької діяльності. Саме підприємство є локомотивом розвитку національної економіки в багатьох європейських країнах. Світовий досвід держав з ринковою економікою показує, що в країнах, де є великі підприємства та корпорації, значна частка валового продукту створюється саме великою кількістю малих підприємств. В Україні існує ціла низка проблем щодо розвитку підприємництва і необхідність їх вирішення є актуальним завданням науковців, політиків та підприємців. Гострота досліджуваної про-

блеми полягає в тому, що економічні перетворення, які відбуваються у вітчизняній економіці аналізують необхідність розвитку підприємництва в Україні як основи економічної стабільності та підвищення добробуту громадян, проте існують значні перешкоди соціально-економічного, соціально-політичного та іншого характеру, що супроводжують розвиток форм підприємницької активності, наявність яких засвідчує кризовий стан підприємництва в Україні. На сучасному етапі економічного розвитку України, коли її визнано країною з ринковою економікою, необхідно також звернути увагу на аналіз існуючих проблем розвитку підприємництва з урахуванням вступу нашої держави до Світової організації торгівлі і формування нових механізмів співпраці з Європейським Союзом.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Основи підприємництва були досліджені англійським економістом Р. Кантільоном, який вперше застосував поняття «підприємець» у науковому тлумаченні. Вагомий науковий внесок щодо дослідження основ підприємницької діяльності здійснили такі видатні теоретики, як Т. Веблен, Ф. Кене, К. Маркс, Д. Рікардо, Ж.Б. Сей, А. Сміт, А. Тюрго, Й. Шумпетер, та інші. Серед сучасних зарубіжних дослідників підприємництва необхідно відзначити П. Друкера, У. Оучі, Дж. Тіммонса, М. Фрідмена, Ф. Хайека, які розглядали підприємницьку діяльність у контексті інноваційної діяльності, яка пов'язана з ризиком в умовах сучасного ринку, акцентуючи увагу на економічній суті підприємництва. Серед українських учених слід виділити Г. Атаманчука, В. Бакуменка, С. Білу, З. Варналія, В. Воротіна, Л. Воротіну, А. Воронкову, З. Герасимчука, Ю. Клочко, В. Князева, Т. Кондратюка, В. Кравченка, О. Кужель, В. Маліновського, Ю. Машкарова, В. Медяника, І. Михасюка, С. Мочерного, Н. Нижник, Г. Одінцову, О. Титаренка та інших. Проте, незважаючи на вагомий внесок проведених досліджень, окремі аспекти проблеми державної регуляторної політики сприяння розвитку малого підприємництва залишилися невирішеними.

Метою статті є аналіз сучасного стану розвитку підприємництва в Україні, узагальнення його актуальних проблем, визначення стратегічних пріоритетів державної політики подальшого розвитку підприємництва в Україні.

Виклад основного матеріалу. Формування ринкової системи господарювання та підвищення конкурентоспроможності національної економіки України пов'язане із необхідністю зростання підприємницької активності суб'єктів господарювання. При цьому основою підприємництва є малий та середній бізнес, на який покладаються функції прискорення структурної перебудови економіки, підвищення організаційної ефективності використання національних ресурсів. За умови виваженої державної політики вітчизняний малий та середній бізнес здатний створити тисячі нових робочих місць, забезпечити зростання добробуту населення і сприяти становленню України економічно розвиненою державою. Адже не секрет, що підприємницька діяльність спря-

мована на забезпечення насиченості ринку товарами та послугами, сприяння здоровій конкуренції, створення підприємців-власників, забезпечення зайнятості населення, запобігання безробіття. Підприємницька діяльність базується на самостійній, ініціативній, систематичній, на власний ризик діяльності по виробництву продукції та надання послуг з метою отримання прибутку. Адже кожен підприємець, намагаючись зайняти свою нішу на ринку товарів чи послуг, прагне випускати якісну продукцію, яка користується попитом у споживачів, проводити ефективну цінову політику, що в кінцевому результаті призводить до збільшення кількості покупців та отримання прибутку. Все це перетворює підприємство у своєрідний соціальний двигун економічного розвитку, надає ринковій економіці необхідної гнучкості і спонукає до стабільності та зростання.

Сучасні наявні диспропорції та деформації в розвитку підприємництва доводять необхідність забезпечення структурних змін за двома стратегічними напрямками. З одного боку, це мають бути реформи, які спрямовані на покращення базових індикаторів раціональної структурної побудови національної економіки, а саме рівень інноваційної активності підприємництва, якість людського капіталу, структура розподілу національного доходу та витрат домашніх господарств, показники капіталізації та частки вітчизняних інвестицій. З іншого боку, це заходи з протидії чинникам негативного впливу на розвиток підприємництва – детінізація підприємницького середовища, підвищення рівня економічної безпеки підприємництва, розвиток фінансово-кредитних відносин, вдосконалення системи оподаткування доходів підприємців та найманих працівників тощо.

Саме сьогодні, в умовах виходу економіки України з кризи, створення умов для впровадження ринкових реформ, розвиток підприємництва повинен сприяти позитивним структурним змінам в економіці. З цією метою створення стабільного та ефективного законодавства у сфері підприємства передбачає забезпечення підвищення ефективності правового регулювання підприємницьких відносин, що виникають між суб'єктами підприємницької діяльності, між ними та державою, між суб'єктом підприємницької діяльності та іншими суб'єктами майнових відносин.

Історія розвитку підприємництва в Україні нараховує біля 19 років. За цей період відбулися значні зміни в кількісному та якісному складі підприємницьких структур, в економічних та правових умовах, державній політиці розвитку малого та середнього бізнесу, яка передбачає необхідність зменшення державного втручання у підприємницьку діяльність, введення спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємства, прийняття Верховною Радою України законів України «Про державну підтримку малого підприємства» та «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємства в Україні».

Станом на 01.01.2008 р. в Україні діяло 2660 тис. суб'єктів малого підприємства, що у 10 разів більше, ніж у 1998

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

році, з них 248 тис. малих підприємств (у 3,6 раза більше), 2412 тис. фізичних осіб–суб'єктів підприємницької діяльності (майже у 12 разів більше), 43 тис. селянських (фермерських) господарств (майже у 3 рази більше).

Мале підприємництво, до якого крім малих підприємств та малих фермерських господарств входять фізичні особи–підприємці, на сьогодні є визначальним у підприємницькій діяльності. Кількість суб'єктів малого підприємництва на 10 тис. осіб населення в 2009 році становить 661 одиницю, що більше порівняно з попереднім роком на 8,5% (табл. 1).

За обсягом реалізованої продукції малі підприємства у 2006 році займали 75,1% від загального обсягу реалізованої продукції суб'єктами малого підприємництва, натомість у 2009 році їх питома вага знизилася до 70,2%. Кількість зайнятих працівників на малих підприємствах протягом 2006–2009 років також мала тенденцію до скорочення.

Основні показники розвитку малих підприємств України за 2000–2009 роки представлено в табл. 2.

Наведені дані свідчать, що кількість малих підприємств в розрахунку на 10 тис. населення в кризові 2008–2009 роки мали тенденцію до уповільнення, кількість зайнятих працівників у 2009 році порівняно з 2008 роком зменшилася на 85,4 тис. особи, або на 5,2%. Позитивною тенденцією є збільшення частки прибутку від звичайної діяльності до оподаткування малих підприємств до загального обсягу прибутку, яка у 2009 році становила 22,9% проти 16,5% у 2008 році. Натомість збільшується частка підприємств, що одержали збитки, до загальної кількості малих підприємств (у 2009 році 39,9% проти 37,3% у 2008 році).

Основні показники діяльності малих підприємств за видами економічної діяльності у 2009 році зображено в табл. 3.

Таблиця 1. Основні показники розвитку суб'єктів малого підприємництва¹

Рік	Суб'єкти малого підприємництва – всього				У тому числі:				
	кількість суб'єктів малого підприємництва на 10 тис. осіб наявного населення, одиниць	кількість зайнятих працівників, тис. осіб		обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг), млн. грн.	малі підприємства			фізичні особи–підприємці	
		всього	з неї найманих працівників		кількість зайнятих працівників, тис. осіб		обсяг реалізованої продукції, (робіт, послуг), млн. грн.	кількість зайнятих працівників, тис. осіб	обсяг реалізованої продукції, (робіт, послуг), млн. грн.
					всього	з неї найманих працівників			
2006	501	5737,8	3631,0	479250,6	2339,0	2208,9	360107,5	3398,8	119143,1
2007	561	6003,7	3684,5	593030,6	2324,7	2223,5	440011,0	3679,0	153019,6
2008	609	6308,0	3745,1	701634,6	2319,0	2206,2	496683,0	3989,0	204951,6
2009	661	6450,9	3665,8	657643,6	2227,4	2106,5	461691,1	4223,5	195952,5

¹ Джерело: Держкомстат України.

Дані наведено з урахуванням фермерських господарств та статистичної інформації по фізичних особах–підприємцях, яка розрахована на підставі даних ДПА України.

Таблиця 2. Основні показники розвитку малих підприємств¹

Рік	Кількість підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення, одиниць	Кількість зайнятих працівників (штатні, позаштатні та неоплачувані працівники), тис. осіб	Кількість найманих працівників (штатні та позаштатні працівники), тис. осіб	Частка найманих працівників на малих підприємствах до їх загальної кількості, %	Частка обсягу реалізованої продукції малих підприємств до загального обсягу реалізації, %	Частка прибутку від звичайної діяльності до оподаткування малих підприємств до загального обсягу прибутку, %	Частка збитків від звичайної діяльності до оподаткування малих підприємств до загального обсягу збитків, %	Частка підприємств, що одержали збитки, до загальної кількості малих підприємств, %
2000	44	1730,4	1709,8	15,1	8,1	12,9	16,3	36,6
2001	48	1818,7	1807,6	17,1	7,1	9,1	17,6	38,1
2002	53	1932,1	1918,5	18,9	6,7	9,3	18,8	38,2
2003	57	2052,2	2034,2	20,9	6,6	9,1	20,6	37,1
2004	60	1978,8	1928,0	20,2	5,3	8,2	25,4	35,5
2005	63	1890,4	1834,2	19,6	5,5	7,9	30,6	35,2
2006 ²	72	2232,3	2158,5	23,5	18,8	17,2	40,2	33,7
2007 ²	76	2231,5	2154,3	23,7	18,1	14,0	42,2	32,8
2008 ²	72	2237,4	2156,8	24,3	16,3	16,5	37,6	37,3
2009 ²	75	2152,0	2067,8	25,3	16,7	22,9	29,0	39,9

Джерело: Держкомстат України.

¹ Дані наведено без урахування результатів діяльності банків, фермерських господарств та бюджетних установ.

² Дані сформовано з урахуванням змін відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань регулювання підприємницької діяльності» від 18.09.2008 р. №523–VI.

Таблиця 3. Основні показники діяльності малих підприємств за видами економічної діяльності у 2009 році¹

	Частка кількості малих підприємств у загальній кількості підприємств, %	Кількість зайнятих працівників (штатні, позаштатні та неоплачувані працівники), тис. осіб	Кількість найманих працівників (штатні та позаштатні працівники), тис. осіб	Фонд оплати праці, млн. грн.	Середньомісячна зарплата найманих працівників, грн.	Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг), млн. грн.	Структура обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг), %
Усього	93,7	2152,0	2067,8	27725,4	1117,35	456667,8	100,0
у тому числі:							
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	80,6	146,4	142,7	1428,2	834,01	12462,2	2,7
Промисловість	87,4	375,2	366,2	4464,1	1015,82	45406,8	9,9
Будівництво	95,5	259,9	250,3	3376,4	1124,07	34121,0	7,5
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	95,9	556,9	530,4	6838,3	1074,42	273335,2	59,9
Діяльність готелів та ресторанів	95,7	71,7	69,1	628,1	758,06	3251,8	0,8
Діяльність транспорту та зв'язку	92,5	126,8	121,8	1603,8	1096,77	17495,8	3,8
Фінансова діяльність	94,2	25,6	24,5	621,7	2115,88	8202,7	1,8
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	96,7	459,5	437,2	7281,4	1387,94	56686,6	12,4
Освіта	95,0	15,8	15,2	207,7	1139,99	579,4	0,1
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	94,2	34,2	33,0	359,0	906,84	1336,1	0,3
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	93,5	75,1	72,8	878,6	1005,55	3639,8	0,8

Джерело: Держкомстат України.

¹ Дані наведено без урахування результатів діяльності банків, фермерських господарств та бюджетних установ.

Структура обсягу реалізованої продукції малими підприємствами за видами економічної діяльності в 2009 році засвідчує, що в ній переважає торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку (59,9%), операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям (12,4%), промисловість (9,9%) та будівництво (7,5%). Перераховані види економічної діяльності займають разом 89,7% загального обсягу реалізованої продукції малими підприємствами.

Однією з умов ефективного функціонування підприємницьких структур є необхідність поєднання економічної та соціальної мети малого підприємництва для стабільного розвитку в умовах складного соціального середовища. Економічна мета полягає в діяльності, яка спрямована на збільшення прибутку за умови, що підприємець дотримується так званих правил гри і бере участь у відкритій конкурентній боротьбі. Соціальна мета повинна бути спрямована на вирішення проблеми відтворення людини, матеріальних і духовних умов її існування, а також системи суспільних відносин – соціальних умов її життєдіяльності.

У результаті трансформаційної кризи в Україні склався надзвичайно жорсткий за своїми вимогами ринок праці. Це зумовило превалювання серед індивідуальних підприємців, з одного боку осіб, зайнятих неповний робочий день, а з іншого некваліфікованих спеціалістів, які не мають відповідного професійно-освітнього рівня, технічних навичок тощо.

Під впливом фінансово-економічної кризи попит на робочу силу в національній економіці скорочується, а основним джерелом поповнення лав підприємців стають люди, які були звільнені з основної роботи і не мають шансу бути зарахованими знов. Це, в свою чергу, має певний вплив на характер створюваних ними приватних підприємств і перетворює сферу малого підприємництва у своєрідне «гетто» для безробітних. У результаті в економіці з'являється величезна кількість вимушених підприємців, які шукають джерело для свого існування.

Надаючи всебічну підтримку малому підприємництву, держава створює умови для ефективності проведення реформ, сприяє виходу економіки з кризи та економічному зростанню. Дослідження особливостей малого підприємництва як об'єкта державної регуляторної політики засвідчило, що для української економіки цілком очевидно: на якому б виді діяльності не базувалися малі підприємства, існуюча наростаюча конкуренція з імпортними товарами і послугами на внутрішньому ринку країни примушує підприємця мислити глобальними категоріями світового ринку. Це стосується не лише торгово-посередницьких операцій, а і виробництва імпортозамінної продукції. Підтримка державою таких підприємств пов'язана насамперед з консалтингом у сфері менеджменту та маркетингу. Для таких фірм важливіше не стільки державна підтримка, скільки державне регулювання підприємницької діяльності, зокрема страхування ризиків, надання кредитів, податкових пільг.

На сьогодні в Україні сформувалася потужна «кишенькова» економіка, що функціонує паралельно з офіційною і тіньовою економікою. Вона утворилася переважно на базі великих підприємств-гігантів в основному у торгівельно-посередницькій діяльності і відіграє роль їх «потайної кишені», де нагромаджуються грошові потоки, які належать вузькому колу осіб, що входять, як правило, до складу їх адміністрацій та засновників. Такі підприємства в основному зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності і застосовуючи спрощену систему оподаткування, сплачуючи єдиний податок приховують свої наявні обороти, виплачують заробітну плату в конвертах, що негативно впливає на загальний соціально-економічний розвиток та податково-бюджетну ситуацію в країні.

Висновки

Аналіз існуючих тенденцій підприємницької діяльності в Україні дає підстави зробити наступні висновки стосовно основних факторів, які впливають на розвиток малого підприємництва:

- обмеженість внутрішнього попиту та наявність проблем збуту продукції на внутрішньому ринку у зв'язку з недостатністю вільних фінансових ресурсів та зниженням реальних доходів населення;
- незначна інвестиційна активність, обмеженість кредитних ресурсів для інвестиційно-інноваційного розвитку малих підприємств;
- низький рівень технічної озброєності підприємств малого та середнього бізнесу;
- складність системи оподаткування, високі податкові ставки, часті зміни податкової звітності;
- адміністративні перешкоди у сфері підприємництва;

- низький управлінський рівень, брак знань, досвіду та культури ведення бізнесу;
- тінізація відносин у сфері підприємництва;
- практична відсутність державної фінансово-кредитної підтримки.

Регуляторна політика держави щодо сприяння розвитку малого підприємництва має вирішувати широкий спектр завдань: сприяння у вирішенні проблем зайнятості, залучення до економіки місцевих економічних ресурсів, наповнення ринку товарами і послугами, гнучке та своєчасне реагування на зміну попиту, активізація структурної зміни економіки, створення альтернативи нелегальному підприємству, подолання галузевого й територіального монополізму, забезпечення стабільних надходжень до бюджетів.

Вирішення зазначених проблем дозволить вдосконалити підприємницьку діяльність в Україні та забезпечити стабільний її розвиток.

Література

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань регулювання підприємницької діяльності».
2. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні: Національна доповідь / К.О. Ващенко, З.С. Варналій, В.Є. Воротін, В.М. Гець, Е.М., Кужель О. В., Лібанова та ін. – К., Держкомпідприємство, 2008. – 226 с.
3. Варналій З.С. Основи підприємництва: навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2002.
4. Кулик С.М. Державна регуляторна політика сприяння розвитку малого підприємництва / автореф. дис. к.е.н. – Запоріжжя, 2007.
5. Мочерний С.В. Основи підприємницької діяльності. – К.: Академія, 2008.
6. www.ukrstat.gov.ua

І.О. КОВШІОВА,
к.е.н., доцент, Європейський університет

Процес багаторівневої сегментації для підприємств на ринку корпоративних продажів послуг зв'язку

У статті розглянуто процес багаторівневої системи сегментації для підприємств зв'язку, працюючих з корпоративними клієнтами. На прикладі підприємства «CDMA Україна» запропоновано новий план оптимізації бізнес-процесу та стратегічного розвитку діяльності підприємства на основі визначення профілів співробітників підприємств-клієнтів, які є відповідальними за закупівлі послуг.

В статье рассмотрен процесс многоуровневой системы сегментации для предприятий связи, работающих с корпоративными клиентами. На примере предприятия

«CDMA Украина» предложен новый план оптимизации бизнес-процесса и стратегического развития деятельности предприятия на основе определения профилей сотрудников предприятий-клиентов, которые являются ответственными за закупки услуг.

Постановка проблеми. Світова економічна криза вплинула на всі підприємства України. Після років бурхливого розвитку в країні намітилася тенденція до звуження ємності ринку внаслідок зменшення кількості платоспроможного населення. Іншими словами, сьогодні спостерігається пев-